

MUZIKALE HERINNERINGEN AAN DE ROTTERDAMSCHЕ SCHUTTERIJ DOOR WOUTER HUTSCHENRUYTER

HET is reeds bijna twintig jaar geleden – het Koninklijk Besluit is gedateerd 1-8-1907 – dat de Schutterij hier te lande ontbonden is. Dat is lang genoeg om haar, voor het opkomend geslacht, een legendarisch karakter te geven; de jongeren kennen haar slechts bij(niet al te goede!) reputatie, en door het zien van de uniformen, die in de musea der verschillende gemeenten worden bewaard.

Wat zij (of liever: of zij werkelijk iets) beteekende, wat haar doel, haar plichten en verrichtingen waren, moet een pen, meer bevoegd dan de mijne, beschrijven; hetgeen hieronder volgt zal alleen vermelden welk verband tusschen de schutterij en de toonkunst te Rotterdam heeft bestaan. Ik meen mij daartoe bevoegd te achten omdat drie generaties van mijn familie: mijn grootvader, mijn vader en ik zelf, in nauw verband, in daadwerkelijke dienstbetrekking tot de schutterij hebben gestaan.

Mijn grootvader, die in 1796 geboren is, was – naar hij ons vaak verteld heeft – reeds als jongen van tien jaar als tromslager aangesteld bij het muziekkorps van, wat toen heette, de Nationale Garde. De francophile neigingen van de Nederlanders zullen ook hier wel uiting hebben gevonden, en men mag dus aannemen dat het muziekkorps gevormd was naar het model, dat de kapitein Sarrette, de organisator van de militaire muziek te Parijs, had ingesteld.

Zeker is het, dat het niet uit enkel vakmensen was samengesteld, dat menig lid van het korps zijn functie als bijbaantje beschouwde, als welkome versterking van zijn inkomen, maar dat hij zijn hoofdbestaan vond als handwerksman of winkelier.

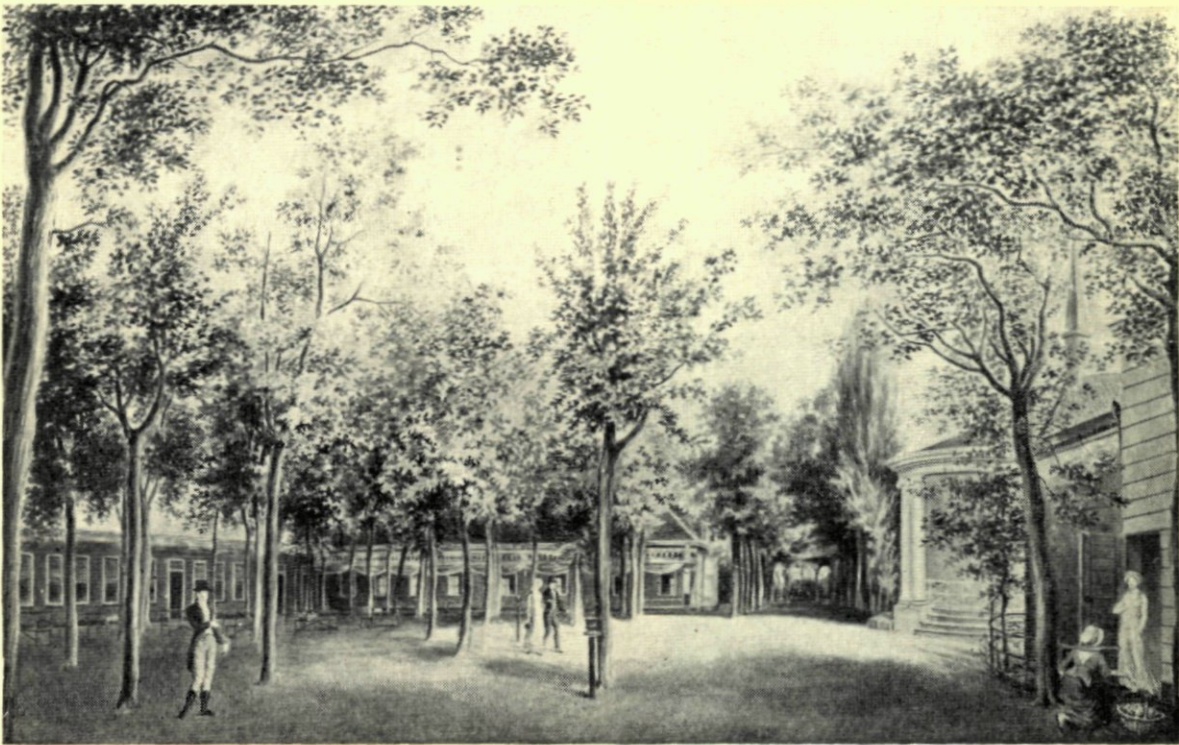
Dat heeft nog langen tijd zoo geduurd, en geheel opgehouden is die toestand nooit. In de jaren dat mijn vader kapelmeester was, bevatte het korps een clarinettist-schermeester, een trombonist die boekbinder, een ander die meubelmaker was. Een van de fluitisten had een volks-

11. WOUTER HUTSCHENRUYTER, KAPELMEESTER DER
SCHUTTERIJ VAN 1815 TOT 1865.

12. DE PLAATS GEZELLIGHEID OMSTREEKS 1810.

13. DE PLAATS GEZELLIGHEID OMSTREEKS 1810.

logement, een baritonblazer was dansmeester, terwijl het aantal dat een kleinen winkel er op na hield vrij groot was. De eerste krachten, zij die de solo-partijen vervulden, wijdten zich geheel aan hun instrument; zij konden het doen, omdat zij gedurende het winterseizoen deel uitmaakten van het orkest der Duitsche Opera, en ook meewerkten in de Eruditio-concerten en de uitvoeringen van Toonkunst.

In den tijd van mijn grootvader leverde die „gemengde” samenstelling niet zoo veel bezwaar op; de werkzaamheden bepaalden zich toen tot de, niet overdrukke, schutterlijke diensten en de concerten in verschillende tuinen van vermaak. De „Plaats Gezelligheid” die gelegen was ergens tusschen den Goudscheweg en de Jonkerfransstraat, heb ik als kind vaak hooren noemen en prijzen, omdat zij haar naam zooveel eer aandeed.

Later, toen de Officieren-Societeit is opgericht, concentreerde zich de werkzaamheid der Schutterij-muziek uit den aard der zaak op dat punt. Concerten buiten Rotterdam werden tijdens het kapelmeesterschap van mijn grootvader niet of weinig gegeven. Wel stond het korps altijd klaar, voor een liefdadigheidsconcert en trad het, in de kermisweek, geregeld op in den „Vauxhall-Doele”.

De gansche opzet van de schutterij, en de daaruit voortvloeiende verhouding tusschen de officieren aan den eenen en de musici aan den anderen kant, was de oorzaak van een antithese, waarbij een vergelijk bij voorbaat onmogelijk moest worden genoemd. De officieren toch, zoodra zij hun uniform hadden aangetrokken „plus royalistes que le roi”, waren „dienstkloppers in 't kwadraat” en eischten van hun „ondergeschikten” een model houding en gedrag; de schutters beschouwden hun baantje als een hoogst onplezierige, zij het ook onvermijdelijke corvée; de dienst interesseerde hun in 't minst niet en de korte oefeningen, onder volstrekt niet steeds bevoegde instructeurs, konden hun onmogelijk de noodige vaardigheid bijbrengen.

Met de muzikanten was het hetzelfde, maar in veel sterker mate. Zij toch hadden idealen die, al naar gelang van hun aspiraties op kleiner of grooter afstand gelegen, hun belangstelling hadden: hun instrument, de daarop verkregen en te

vergrooten vaardigheid, het samenwerken tot het bereiken van een zoo volmaakt mogelijk samenspel.

Die idealen konden alleen in de voorbereiding en de uitvoering van de concertmuziek worden nagestreefd; zoodra het korps moest meewerken bij schutterlijke diensten, was van kunstprestaties geen sprake meer, stond het bovendien bloot aan de chicanes van uniform-dolle simili-machthebbers.

En toch was er een categorie van schutterplichtige burgers, die dezen vorm van dienst doen, het militair-muzikant zijn, verkoos boven de exercities met het geweer. Dat waren dilettanten die een blaasinstrument bespeelden (of ook wel, het gauw gingen leeren wanneer zij den schutterplichtigen leeftijd naderden) en die samen een sterk bezet harmoniekorps vormden.

Zoo had dan de schutterij twee muziekkorpsen: de Stafmuziek, in de leiding waarvan mijn grootvader in 1865 door zijn zoon werd opgevolgd en de Hoornblazers (de naam duidt aan dat het korps was ontstaan uit de signaalhoornbepelers), waarvan aanvankelijk Thijs van Leeuwen Sr. kapelmeester was en na diens dood (ik meen in 1875) Ferdinand Blumentritt. De „Staf” nam meer en meer het karakter aan van een gezelschap van vak-musici, de Hoornblazers bewaarden tot het eind een dilettantisch karakter.

Hun toetreden tot de Schutterij beteekende een verlichting voor de Stafmuziek; immers nu konden de diensten over de beide korpsen worden verdeeld.

Die diensten moeten, wanneer wij den aard en het karakter van de Schutterij als militair (?) verschijnsel in acht nemen, tamelijk zwaar worden genoemd.

Gedurende de maand Mei maakten de beide muziekkorpsen en de tamboers, met die officieren die van vroeg opstaan hielden, een morgenwandeling door de stad. Op de Beurs werd aangetreden, zóó vroeg, dat klokslag half zeven de stoet zich kon in beweging stellen; langs een weg, waarvan de lengte afhing van den wil van den oudst aanwezigen officier van den hoogsten rang, die natuurlijk het commando voerde, werd gemarcheerd naar de Officieren-societeit in het Park. Gedurende een rustpoos van een half uur ge-

bruikten de officieren samen het ontbijt in de societeitszaal; de muzikanten en tamboers mochten in den tuin wachten. Na de rust werd langs een anderen weg dan men gekomen was naar de Beurs teruggemarcheerd; daar werd de stoet ontbonden.

Die „promenades”, zooals ze algemeen werden genoemd, gaven meestal aanleiding tot een onbeschrijflijken janboel. Alle bootwerkers, graanmeters en andere werklieden die op het uur van afmarcheeren niets te doen hadden, verzamelden zich tegen half zeven voor de poort van de Beurs; de onguere elementen, die in iedere groote stad te vinden zijn en die opduiken zoodra er „wat te doen” is, sloten zich bij hen aan, en zoo waren alle factoren om standjes, conflicten met de politie en privé knokpartijen uit te lokken, aanwezig.

Dat alles liep mee, drong in nauwe straten en op smalle bruggen tegen de muziekkorpsen op, kwam in botsing met de groente- en melkkarren die van buiten de stad binnenkwamen en gedroeg zich zooals de massa bij zulke gelegenheden gewoon is zich te gedragen.

Om den grooten toeloop te verminderen, kwam een der hoofdofficieren op de gedachte niet meer een vasten dag te kiezen, maar iedere week op een verschillenden dag uit te trekken. Aan de leden der muziekkorpsen en de tamboers – samen waren dat reeds ruim honderd man – en aan de officieren werden dus „geheime orders” gegeven, die nimmer geheim bleven. De toeloop was trots dezen maatregel steeds evengroot. Maar, wanneer nu de wandeling toevallig viel op een Vrijdagochtend, den dag waarop voorheen volgens oude traditie voor ieder huis stoep en trottoir geboend moesten worden, 't geen geschiedde met een waterverspilling die aan den zondvloed deed denken, dan was de ellende niet te overzien. Dat menig knap, helder dienstmeisje eens een paar zoenen opliep, dat was het ergste niet; wel, dat zij vaak met den inhoud van haar emmers werd gedoopt. Waren die emmers leeggegooid door het gepeupel, dan vlogen ze de lucht in, vergezeld van boenders, dweilen en luiwagens.

Ik heb een onbegrensd vertrouwen in den veredelenden invloed van de toonkunst, maar de marschmuziek van wijlen de Schutterij zonder ik hiervan uit!

Hoe verzot de leden van de muziekkorpsen op deze wandelingen waren, waar de stofwolken en de brandende morgenzon de kwellingen nog verhoogden, zal een ieder zich kunnen voorstellen.

Maar, daar waren nog andere schutterlijke diensten, waarbij de muziek moest tegenwoordig zijn, en wel de bataillons-exercities op het Schuttersveld, nu bijna geheel door bebouwing ingesloten en ten deele bezet door de barakken voor besmettelijke zieken; toen, het toppunt van verafgelegen landelijkheid. Voor die oefeningen verzamelden de deelnemers zich tegen vijf uur op de Crooswijkschekade; om vijf uur moest alles gereed zijn om naar het Schuttersveld af te marcheeren.

Daar aangekomen werd de muziek tijdelijk afgedankt; zij moest echter in 't veld blijven. De oefeningen bestonden uit compagnies-exercities vóór, en manoeuvres voor het gansche bataillon na de pauze. Terwijl dan de schutters mochten rusten, voerde het muziekkorps, staande in een kring, eenige nummers uit. Na afloop werd, met tamboers en muziek aan het hoofd, naar de stad teruggemarcheerd; was het commando in handen van een eenvoudig, welwillend officier, die vond dat 't zoo al genoeg was, dan geschiedde het afdanken ook weer op de Crooswijkschekade; commandeerde een ijdel man (daar waren eenigen wien dit epitheton toekwam), dan vertoonde hij zich gaarne nog een poosje op zijn paard aan de bewonderende burgers en liet het bataillon nog de halve stad doormarcheeren.

(Ik hoop dat dezulken nooit hebben vernomen, in welke bewoordingen het Rotterdamsch publiek zijn bewondering uitte!).

Die veldexercities bezorgden den kapelmeesters in 't bijzonder menig onaangenaam oogenblik; daarvoor is – zij 't ook geen verontschuldiging – wel een verklaring te vinden.

Aangezien de oefeningen om vijf uur aanvingen en het steeds ruim acht uur was eer de troep was afgedankt, kwam voor vele deelnemers en zeker voor de officieren het middagmaal in 't gedrang. Men moest zich behelpen en daarom troffen de heeren officieren elkaar bij Stroomberg, aan het Westnieuwland, waar zij dan aan een vroeg diner aanzaten.

Wel was dat voor den commandeerenden majoor of overste een streelende gewaarwording: hij, daar tronend in uniform en omringd door een aantal eveneens geüniformeerden, wier superieur hij zich gevoelde, maar de zaak bood ook haar moeielijkheden!

Vroeg middagmalen, een paar uren eerder dan gewoonlijk, daarbij een nauwsluitend uniform dragen, en dan zich moeten hijschen op een veel warmte uitstralend paard; daartegen is alleen een engelenhumeur bestand. En wanneer nu des „bevelhebbers” humeur verstoord en hij min-of-meer electrisch geladen was, dan ontlastte zich het onweer gewoonlijk boven het bijna altijd onschuldige hoofd van den kapelmeester.

Daarvoor was nog een andere aanleiding, een instelling schijnbaar logisch van opzet, maar allernoodlottigst in haar resultaten: de „Commissie voor de muziek”. Het schijnt juist dat, waar alle onderdeelen door een speciale commissie werden bestuurd en geregeld, dit ook met het muziekkorps zou geschieden, maar de logica verlangt dan tevens, dat die commissie zal bestaan uit der zake kundigen. Wanneer ooit God met het ambt tevens het verstand gaf, dan was het wanneer de kolonel een van de officieren aanwees als lid van de Muziekcommissie; de hoofdofficier die tevens voorzitter van die commissie was, meende te beschikken over een mate van muzikale onfeilbaarheid, waarbij die van den Paus maar kinderspel was.

Dat alles had gebeurtenissen tengevolge, waarvan ik hier een vertellen wil.

Wederom zou een veld-exercitie plaats vinden, de omstandigheden – diner bij Stroomborg en warme namiddagzon – werkten samen om het den man op het paard ongemakkelijk te maken en hem te ontstemmen. Mijn vader had een nieuwen marsch ingestudeerd, waarmee hij en de leden van het korps bijzonder ingenomen waren, en liet dien spelen bij 't marcheeren naar het exercitieveld. Daar aangekomen wordt „halt” gecommandeerd en geeft de bevelvoerende hoofdofficier zijn adjudant last den kapelmeester te ontbieden.

De adjudant had de donderwolken op het gelaat van zijn

chef geconstateerd, moest zich dus – als goed volgeling – óók boos toonen en beet mijn vader een kort bevel toe, waaraan deze natuurlijk voldeed. Bij den commandant gekomen, hoorde hij de vraag: „Kèpelmèster, wèt is dit voor een marsch die jelui dèr gespeeld hebt?”

„Overste, de titel is zoo en zoo, en” . . . „Zwijg èsjeblieft, hoe kun je zoo'n ding lèten spelen?” (Let op de logica die ligt in 't zwijg-gebod met een daarop volgende vraag!) „Wij vonden den marsch allen heel” . . . „Zwijg èsjeblief; je speelt dèt ding nooit meer!”

Mijn vader salueerde en zweeg.

Bij het terugmarcheeren naar de stad liet hij echter denzelfden marsch spelen. De commandant, thans beter gestemd, „verzocht” zijn adjudant den kapelmeester te „vragen” even bij hem te komen. De adjudant die de zon der vriendelijkheid schijnen zag, etc. etc. (zie boven, m.m.) was de vriendelijkheid zelve en versuikerde het bevelend verzoek nog iets meer.

Met een vriendschappelijk tikje op den schouder van den kapelmeester, zegt de commandant: „Hutschenruyter, dàt was nu eerst een marsch die jelui daar 't laatst hebt gespeeld!”

Een meer practisch en minder oprecht man dan mijn vader zou hebben gezwezen; maar dat kon hij – waar onrecht geschiedde – niet. „Overste, het is dezelfde marsch, „dien U bij 't binnenkomen van het veld hebt afgekeurd”. – „Dan heb je hem nu zooveel beter laten blazen.” Dit antwoord natuurlijk bezegeld met den nationalen vloek.

Het is een staaltje uit vele!

Tusschen den kolonel en de andere officieren was de verstandhouding langzamerhand gespannen geworden, en daar eerstgenoemde een zeer bijzondere ingenomenheid met het muziekkorps en zijn leider toonde, wisten de malcontenten dat zij hem het meest konden grieven door hem, op dit punt, den voet dwars te zetten.

De geldelijke middelen waarvan het muziekkorps bestond waren: een geringe retributie voor de diensten bij de schutterlijke oefeningen, een niet onbelangrijk bedrag van de

14. WILLEM JACOB HUTSCHENRUYTER,
KAPELMEESTER DER SCHUTTERIJ
VAN 1864 TOT 1887.

Officieren-Societeit, waarvoor gedurende den zomer drie concerten per week moesten worden gegeven, en de opbrengst van concerten te Rotterdam (in de Diergaarde, de Kermis-Vauxhall in den Doele) en in andere steden, o.a. een lange reeks te Schiedam (Officieren-Vereeniging) en Dordrecht (Kunstmin) en in verder gelegen plaatsen (Arnhem, Nijmegen, eens zelfs Sneek) een enkel concert.

De exploitatie werd door mijn vader voor eigen rekening gevoerd; de uitgaven waren, doordat hij steeds beter (dus duurder) krachten engageerde, aanmerkelijk gestegen. De vaste inkomsten bedroegen nog niet de helft van hetgeen voor de uitbetaling der tractementen noodig was; daardoor hing het resultaat van de onderneming af van het aantal extra-concerten.

Toen nu, tengevolge van het bovengenoemd conflict, de Algemeene vergadering van de Officieren-Societeit weigerde de begrooting goed te keuren, verrichtte zij daarmee een daad, waarmee zij den kolonel trof in hetgeen hem na aan het hart lag: het stafmuziekkorps; want, nu de begrooting was afgestemd, en dus de gewone bijdrage voor de zomerconcerten niet meer werd gegeven, kon het korps niet langer bestaan. Het werd ontbonden.

Hoezeer mijn vader hierdoor getroffen werd, welke noodlottige gevolgen het voor hem had, wil ik hier niet nader uiteenzetten; dat is particuliere familie-geschiedenis. Maar wel wil ik verhalen van een incident in deze, toch zeker tragische gebeurtenissen, zóó dwaas, dat het als onderwerp van een operette had kunnen dienen.

Vóór ik dat verhaal geef, moet ik – om het goed te doen begrijpen – een ietwat uitvoerige uiteenzetting geven.

Tusschen mijn vader en de Officieren-Societeit bestond een overeenkomst betreffende de muziek (partituur en partijen) der in de concerten uit te voeren nummers; mijn vader had voor de aanschaffing te zorgen en moest daarvan alle kosten dragen. Was een stuk éénmaal in een concert der Societeit gespeeld, dan was het daardoor haar eigendom geworden. Op deze bepaling was één uitzondering gemaakt: de partituren van de arrangementen, door mijn vader persoonlijk geschreven, bleven hem toebehooren.

Daar is veel eigenaardigs in dat contract en ik zou het zeker niet ongewijzigd hebben geteekend. Maar het was nu eenmaal door beide partijen aanvaard en dus van kracht geworden. De eerste kwestie die, als gevolg van het conflict tusschen den kolonel en zijn officieren ontstaat, is nu deze: is de muziek, die daar in de bibliotheekkamer van de Societeit ligt, eigendom van de Societeit of van de gezamenlijke leden q.q.? In het laatste geval, zoo redeneerde de kolonel, is zij eigenlijk een bezitting van het regiment; niemand anders mag er dan over beschikken.

Hij bracht de zaak, op kort geding, voor de rechtbank, die – in afwachting van haar beslissing – de kasten met muziek liet verzegelen en den kolonel machtigde, op eigen kosten een bewaker aan te stellen, 't geen ook geschiedde.

Wie toen in het Societeitsgebouw kwam, kon, wanneer hij een oog sloeg in de bibliotheek-kamer, daar, op een tabouret tegen den muur, een lusteloos individu zien zitten tusschen een muziekkast en de groote trom. Gewoonlijk rustte zijn linkerarm op dat instrument, terwijl hij wezenloos voor zich uit zag, en zich alleen bewoog wanneer hij een versche pruim achter de kiezen stak.

Zóó heeft die man daar, naar ik meen zes weken, gezeten, en toen eindelijk de beslissing viel (natuurlijk ten gunste der Societeit, het contract was te duidelijk om een andere vertolking mogelijk te maken!) en de zegels werden weggenomen, toen... bleek het dat de bewaker al dien tijd voor een leege kast gezeten had. Het Bestuur der Societeit, overtuigd van zijn goed recht en het zekere voor het onzekere nemend, had – vóór de verzegeling plaats vond – de muziek naar een veiliger oord doen overbrengen.

Slim, maar nog niet slim genoeg, want mijn vader was van allen het slimst geweest. Ik zei het hierboven: de bepalingen van het contract waren te duidelijk om twijfel te laten omtrent de toepassing. Het eigendomsrecht van zijn zelfgeschreven partituren was hem gewaarborgd; daarom had hij – toen hij het conflict voelde naderen – die partituren laten weghalen nog vóór het Societeitsbestuur hetzelfde deed met de hem toekomende muziek.

Deze laatste nu was daardoor betrekkelijk waardeloos ge-

15. DE OFFICIEREN-SOCIETEIT IN HET PARK IN 1862.

worden, want een orkeststuk instudeeren zonder dat men de partituur, als contrôle-middel, voor oogen heeft, is als „half-werk” nog te gunstig gekwalificeerd.

Die partituren vertegenwoordigden een geweldigen arbeid. Toen ik ze, na den dood van mijn vader, in mijn bezit kreeg, heb ik de beschreven bladzijden nauwkeurig geteld en kwam toen tot een totaal van meer dan dertienduizend paginas groot formaat, zoogenaamd „twee-en-dertig-balks” partituurpapier. Om dat enorme werk weer tot zijn recht te laten komen, heb ik toen onderhandeld met het Societeitsbestuur en alle partituren voor een luttel bedrag afgestaan, waardoor ik de voldoening smaken mocht, dat mijns vaders arbeid weer tot zijn recht kwam. Het meerendeel van zijn arrangementen is toen weer in het repertoire opgenomen, en vaak heb ik het genoeg gehad, mijn geachten collega Bart Verhallen zijn bewondering te hooren uitspreken over de meesterlijke instrumentatie.

Toen eenmaal het muziekkorps ontbonden was deed zich voor mij een eigenaardige moeielijkheid voor: ik was 28 jaar oud, schutterplichtig was men van zijn 25ste tot zijn 30ste, dus moest ik nog ongeveer twee jaren „schutteren”. Ik rilde bij het denkbeeld!

Maar het noodlot kwam nader: mij bereikte een „bevelschrift” mijn wapens te komen halen, en een bezoek bij den kapitein van de compagnie waarbij ik was ingedeeld, met het doel vrijstelling te erlangen, was ten eenenmale vruchteloos. De nood maakt vindingrijk! Ik ging naar den kolonel en vroeg dezen op den man af, welke beschuldiging tegen mij was ingebracht en waarom ik zonder gehoord te zijn, tot degradatie veroordeeld was.

Hoe goed gevonden dit ook schijne, het rustte op drijfzand. Ik was wèl door mijn vader als onderkapelmeester geëngageerd, maar niet officiëel aangesteld; ik droeg wel een quasi-officiersuniform met de lange sabel, maar had geen enkelen, duidelijk omschreven rang. Het was dus volkomen begrijpelijk dat de kolonel mij toevoegde: „Wat is dat nu voor nonsens?” Maar ik hield voet bij stuk, wees er op dat men mij steeds in officiersuniform had gezien en mijn met

het geweer loopen niet anders dan als degradatie kon opvatten, gaf mijn voornemen te kennen het „hooger op te zoeken” desnoods met een verzoekschrift aan de Koningin-Regentes, en mocht toen plotseling hooren: „dan zal ik je overplaatsen als onderkapelmeester bij de Hoornblazers, en dan moet je maar geen dienst doen.”

Den koning te rijk, heb ik me toen tòch nog iets te veel verheugd: nog tweemaal heb ik dienst gedaan.

De kapelmeester van het tweede muziekkorps, Blumentritt – wij waren goede bekenden – begreep wel dat ik zoo verstandig zou zijn, wanneer hij eens op mijn diensten aanspraak maakte, hem ter wille te zijn. Zoo vroeg hij mij eens hem te vervangen in de wekelijksche repetitie die hij op Vrijdagavond met zijn korps hield. Van muzikaal oogpunt uit was die repetitie een der ergste kwellingen die mij in mijn loopbaan zijn aangedaan. De krijschende toon van de meeste clarinetten, het voortdurend „overslaan” bij het koper en vooral! de vreeselijke stemming (een tuba stond minstens een kwarttoon te hoog, en de blazer zag geen mogelijkheid dat te verbeteren), dat alles was hellepijn!

Ik heb het gedragen, heb met de menschen gestudeerd zoo nauwkeurig als Kes het deed met zijn Concertgebouw-orkest; ik heb me onvermoeid getoond, en van half negen tot kwart voor elf aan een stuk doorgerepeteerd. Toen zei ik: „laat ons nu een oogenblik pauzeeren”, waarop een van de seniores mij toevoegde „wou U nog meer doen? Bij Blumentritt zijn we om half elf altijd klaar.”

Dien avond heb ik niet meer gerepeteerd.

De andere dienst was waarlijk een van mijn zoo geliefde „promenades”. Blumentritt was ook dirigent van de orkest-vereening Symphonia; deze zou haar laatste uitvoering in het seizoen geven, en op het programma kwamen voor, een ouverture van den ouden heer Boers uit Delft en een van mij. Ter eere van den bejaarden gast gaf een van de bestuurders, na 't concert, ten zijnen huize een souper. 't Zou dus laat worden, en den volgenden morgen was de laatste ochtendwandeling van de schutterij-muziek. Een week vóór het concert ontmoet ik Blumentritt en constateer dat hij een weinig trekkebeent; op mijn vraag wat hem scheelt,

antwoordt hij: Hexenschuss. Na een paar dagen zie ik hem weer; hij loopt nog moeilijker en hoe meer de dag van de ochtendwandeling nadert, des te erger schijnt de kwaal te worden. Eindelijk, in de generale repetitie van Symphonia, zegt hij: „ik zal je moeten verzoeken mij op de wandeling te vervangen. Je ziet wel, ik kan bijna niet lopen.”

Wat kon ik anders doen dan toestemmend antwoorden?

Maar... het concert duurde tot bijna half twaalf; van het zeer genoegelijke en geanimeerde souper kwam ik 's nachts om drie uur thuis. Kwartier over zes was ik aan de Beurs, de wandeling was als gewoonlijk tusschen half negen en negen uur afgelopen, en daarna heb ik dien dag nog acht uren les gegeven.

Mijn laatste dienst bij de Rotterdamsche Schutterij was wèl zwaar! Na twee dagen liep Blumentritt weer volkomen normaal.

Het gemis van een officiëel muziekkorps liet zich wel zeer sterk gevoelen; men wekte dus de Stafmuziek tot nieuw leven, maar – zonderling besluit! – vertrouwde de exploitatie toe aan drie leden van het korps, die een kapelmeester benoemden. De chef, aangesteld door drie van zijn subalternen!

Van hoe dat alles gegaan is heb ik geen persoonlijke ervaringen meer. Ik verliet Rotterdam in 1890 om naar Amsterdam te gaan; twee jaren later kwam ik te Utrecht wederom (maar gelukkig slechts zeer kort!) in dienst van de schutterij. Het operette-karakter van die instelling is mij ook daar uit verschillende voorvallen zeer sterk gebleken, maar het relaas van die ondervindingen behoort niet thuis in het Rotterdamsch Jaarboekje.